

گزارشی از نمایشگاه‌های سیار برگزار شده از سوی اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات آرشیوی) بهار ۱۳۹۸

فریبا امیری^۱ و زهرا جاویدی^۲

اسناد گنجینه‌هایی هستند که به‌طور منحصر به‌فردی قسمت‌های مختلف حیات فکری، سیاسی، اقتصادی و مذهبی یک ملت را به تصویر می‌کشند. در همه ادوار تاریخی اسناد به عنوان منبع ارزشمند استنادی و گاهی تنها منبع موجود برای شرح یا دفاع از یک موضوع خاص مورد توجه اندیشمندان در امور پژوهشی بوده است.

کشف و معرفی اسناد یکی از رسالت‌های تعریف شده برای آرشیوها و به‌ویژه آرشیو ملی هر کشور است. یکی از عمده‌ترین راه‌کارهای معرفی این گنجینه‌های عظیم، برگزاری نمایشگاه‌های مختلف حقیقی، مجازی و سیار است که به‌وسیله آن‌ها می‌توان شمایی از اسناد مرتبط با موضوعات مختلف را شناسایی و به صورت مختصر و با شناسنامه‌ای کوتاه به جامعه علمی و پژوهشی معرفی کرد. این مهم در آرشیو ملی ایران بر عهده اداره کل خدمات آرشیوی و به‌طور تخصصی گروه ارتباطات آرشیوی قرار گرفته است تا پل ارتباطی توأم‌نمدی بین دنیای پژوهش و گنجینه ارزشمند اسناد باشد.

۱. کارشناس مسئول برنامه‌ریزی و بررسی اسناد و مدارک، اداره کل اطلاع‌رسانی اسناد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران؛ amirifariba42@yahoo.com

۲. کارشناس بررسی اسناد و مدارک، اداره کل اطلاع‌رسانی اسناد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران؛ z-javidi@yahoo.com

۱- نمایشگاه اسناد دوره صفوی

اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات آرشیوی) به درخواست مرکز اسناد اصفهان،

نمایشگاهی شامل ۱۱ عنوان با معرفی ۱۱ برگ سند از اسناد دوره صفویه آماده‌سازی و برای برگزاری نمایشگاه به آن مدیریت ارسال کرد. از مشخصه‌های خاص این منتخب می‌توان به تبع اسناد نظیر فرمان، مثال و حکم اشاره کرد که در دوره صفوی دستخوش برخی تغییر کاربردها شده است. از جمله:

مثال قوام الدین محمد بن رفیع الدین محمد الحسینی، مقام صدر عهد شاه عباس دوم، درباره انتصاب میرزا شرف‌جهان الحسینی‌الحسینی‌الرضوی به منصب احتساب دارالسلطنه تبریز، صفر

۱۰۷۳ق. / شهریور یا مهر ۱۰۴۱ش.

این سند از نظر زیبایی‌شناختی دارای بافت ساده‌ای است و در گروه سلطانیات قرار می‌گیرد که در دوره صفویه دستخوش تغییرشد؛ به این معنی که دستورات کتبی، حکم دیوان صدارت و دفتر موقوفات را که درباره امور حقوقی و قضائی صادر می‌شد، مثال می‌گفتند (قام مقامی، ۱۳۵۰، ص ۵۴).

همانگونه که در سند دیده می‌شود، نام صادرکننده مثال در قسمت مهر و ابتدای متن نوشته شده است. از نظر تاریخی متعلق به دوره شاه عباس دوم است که مقام صدر دارای جایگاه خاصی بوده است.

سند دیگری که در این نمایشگاه معرفی شده، رقم شاه‌سلطان حسین صفوی، در خصوص انتصاب میرزا محمد تقی، نواده میرزا ابوالعالی به سمت کلانتری دارالعباده یزد و بلوکات و توابع آن باذکر رئیس وظایف وی به تاریخ ذی القعده ۱۱۲۴ق. / آذر یا دی ۱۰۹۱ش. است.

در توضیح واژه رقم باید به این نکته اشاره کرد که در دوره صفوی، رقم، اصطلاحی دیوانی و به معنی فرمان و حکمی بود که شاهزادگان یا مأموران عالی رتبه صادر می‌کردند، اما در برخی برش‌های زمانی از جمله دوره مورد بحث، احکام سلاطین نیز با این نام خوانده می‌شد.

از خصوصیات زیبایی‌شناختی این برگ سند معرفی شده در نمایشگاه باید به نوع کاغذ و نقش‌هایی که بر بالا و اطراف آن ترسیم شده، اشاره کرد. در این سند بوته‌های طلایی از گل و یک گل رنگین بسیار زیبا در قسمت بالایی و متمایل به راست آن ترسیم شده که علاوه‌بر نام خدا، نام صادرکننده رقم را نیز در خود جای داده است.

در این سند ضمن اشاره به سوابق درخشنان میرزا محمد تقی، اهمیت یزد، جایگاه کلانتر به بیان برخی وظایف وی از سوی شاه پرداخته شده است؛ از آن جمله: باید بی‌طرف و مستقل عمل کند؛ اجازه تعذر به افراد در هیچ قشری از ساکنان شهر را ندهد؛ هیچ کس جرأت نکند با انتساب او دیگران را مورد ستم قرار دهد؛ در منطقه ایجاد اعتماد کند تا همه امور را به وی ارجاع دهند؛ و با قدرتی که از سوی شاه دریافت کرده است با همه اقسام و صاحبان منصب منطقه تحت تکفل خود دستش باز باشد، با اقتدار حکم کند و همگان خود را به وی متعهد کند.

دیگر عنوانیں این نمایشگاه عبارتند از:

رقم (فرمان) شاه‌سلیمان صفوی، در خصوص واگذاری وزارت بیگلربی گیالکاء شیروان به میرزا هدایت‌الله جابری به منظور اقدام جهت عمران و آبادی منطقه، رفاه حال رعایا، انتظام امور ایال و قشون وغیره؛ رقم (فرمان) شاه‌سلطان حسین صفوی، در خصوص عدم دریافت مالیات از سوی تیولداران نائین از خاندان نظام الدین نائینی؛ رقم (فرمان) شاه‌سلطان حسین صفوی، در خصوص

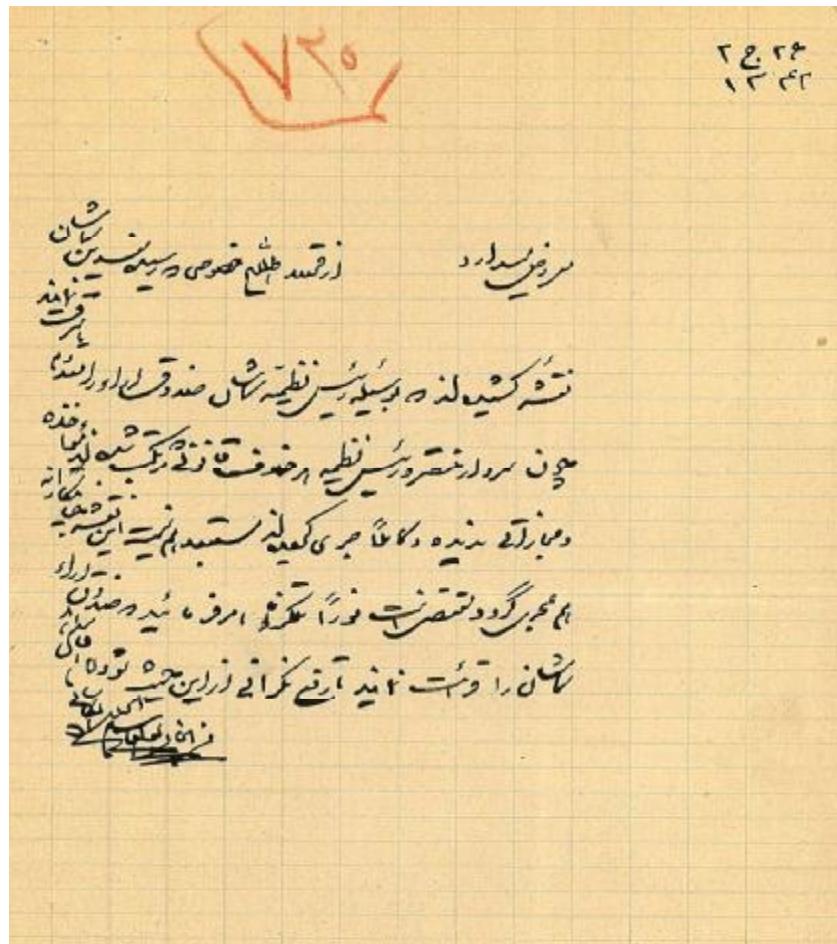
رسیدگی به مداخله میرزا محمد معصوم در امور املاک ورثه سید علیخان واقع در جنب مدرسه منصوريه شيراز و رقم (فرمان) شاه سلطان حسین صفوی، در خصوص انتصاب میرزا محمد تقى، نواحه میرزا ابوالمعالى به سمت کلانتری دارالعباده یزد و بلوکات و توابع آن با ذکر رئوس وظایف وی.

۲- نمایشگاه اسناد فرامین و دستخط‌های رجال

برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب یکی از وقایع مهم فرهنگی کشور ماست که هرساله علاقمندان به کتاب را از گوشه و کنار کشور به مدت ده روز گرد یکدیگر جمع می‌کند تا ناشران و نویسندهای آخرين دستاوردهای خود را در یک مجموعه منسجم به اهل علم ارائه دهند. سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران نیز به عنوان یکی از متولیان بزرگ و بهنام عرصه فرهنگ علاوه بر حضور برای ارائه دستاوردهای خود، وظیفه خود می‌داند که با استفاده از این فرصت عظیم پیش آمده و حضور اقشار مردمی، به معرفی خود و رسالتش پردازد. به همین دلیل هر ساله با برپایی نمایشگاهی از اسناد و نسخ خطی جلوه خاص و ویژهای به نمایشگاه می‌دهد. در همین راستا امسال نیز مجموعه‌ای از اسناد نفیس خود شامل فرمان‌ها و دستخط رجال فرهنگ و سیاست را به معرض تماشای علاقمندان قرار داده است. این نمایشگاه با ۱۴ عنوان سند از دستخط رجال، در قالب ۱۵ برگ سند آماده سازی و برای نمایش به غرفه سازمان ارسال شد.

یکی از اسناد معرفی شده در این نمایشگاه، دستخط آیت‌الله کاشانی و درخواست وی برای قرائت آراء کاشان، در پی وصول خبر احتمال اقدام مفسدین برای سرقت و معدوم کردن آراء با همکاری رئیس نظمیه بود.

نامه شیخ محمد تقی بهلول از زندان افغانستان برای اعلام شرایط خود در زندان و آگاهی از احوال خانواده و آشنازیان در ایران و مکاتبه علی اکبر دهخدا با وزارت معارف، در خصوص تغییر برنامه مدرسه علوم سیاسی نمونه دیگری از اسناد معرفی شده در این نمایشگاه بوده است.

۳- اسناد تاریخچه تأسیس اسناد ملی

همواره در همه دوره‌های تاریخی حفظ اسناد به ویژه اسناد مالی، مالکیتی و سوابق خانوادگی برای انسان‌ها بسیار مهم بوده است، ولی حفظ سوابق اسناد حکومتی ارزش والاتری داشته است. تا قبل از دوره قاجار، دیوان‌خانه‌ها و دیوان‌سالاران موظف به حفظ این گونه موارد بودند. در دوره قاجار به خصوص از زمان فتحعلی‌شاه، اسناد به صورت آرشیو اداره بیوتات در دربار نگهداری و در زمان ناصرالدین شاه، اسناد سیاسی در وزارت امور خارجه و اسناد مالی در دفتر میرزا یوسف‌خان

مستوفی الممالک گردآوری می‌شد. وزارت خارجه ایران در سال ۱۳۷۸ش. توانست با پیروی از روش بایگانی کشورهای اروپایی، بایگانی خود را با رعایت اصول صحیح حفظ و نگهداری اسناد نساجام بخشد.

تا اینکه لایحه تأسیس سازمان اسناد ملی پس از طی مراحل مختلف در ۱۷ اردیبهشت ۱۳۴۹ در مجلس طرح و به تصویب رسید.

هم زمان با برگزاری نمایشگاه بین المللی کتاب و تأسیس سازمان اسناد (آرشیو ملی)، ۶ عنوان سند در ۸ برگ و با موضوع تاریخچه تأسیس اسناد ملی آماده سازی و برای برگزاری نمایشگاه به غرفه سازمان ارسال شد.

دیگر
نمایه
پرسنل

سازمان اسنادی ایران

-۶-

و تصویب هیئت وزیران که برای مدت سه سال انتخاب میتواند و انتخاب مجدد آنها بلامانع است .

بخای احصاً مذکور در جهار بند اویل ممکن است معاونان آنها خود را باشند .

اعضاً شورا ازین خود پنځرو را بعنوان رئیس انتخاب میشند .

تصریه ۱- رئیس سازمان اسناد ملی ایران بعنوان دبیر شورا در جلسات شرک میکند و این حق را دیگر نداشته است .

تصریه ۲- تعاونده وزارت خانه با سازمانی که انتخاب تصمیم درباره ایراق زائد و ما اسناد و پرونده های آن وزارت خانه چا سازمان در شورا طعن است برای تبدیل نظریه جلسات شورا دعوت میشود .

تصریه ۳- آئین نامه ظریز تشکیل جلسات شورا و ترتیب انتخاب رئیس و نحوه انتخاب تمهیمات پتصویب شورا خواهد رسید .

ماده پنجم - وظایه شورا بشرح زیر است .

الف - تشخیص ایراق زائد قابل احصا و تصویب فهرست مشروح آنها که قبل از طرف سازمان اسناد ملی و وزارت خانه پهلوی مسسه رولتی ذیرویت شفیق مقررات آن فانون تجهیز و تنظیم شده باشد .

ب - تصویب آئین نامه های مربوط به نحوه بررسی و نقل و انتقال پرونده های راک و اسناد ملی .

ج - تصویب آئین نامه های مربوط به تنظیم و تکمیل اسناد ملی و کذاشن آنها در دسترس عامه و عصیانی مقررات مربوطه اسناد محروم و نحوه مراجعت آنها .

د - تصویب مقررات و ضوابط و معیارهای که وزارت خانه ها و مؤسسات وابسته بدولت پایسد در تنظیم و ضبط و تکمیل اسناد و مدارک رعایت کند .

ه - تدوین شرطه ای که طبق آن سازمان اسناد ملی در ازای تدبیر میکروتیم و ختوکیسی و روتوشت گواهی شده و یا انجام خدمات مشابه از اشخاص (اعم از حقوقی و حقوقی) حق الزحمه دریافت خواهد کرد .

تمیزه - وجود حاصل از بند (ه) این ماده بحساب درآمد جرایه دولت منظور

لناي: بهشت آباد خیابان راهد - شماره ۴۶ - تلفن ۰۶۵۲۵ / ۰۶۶۱۱۶

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ضمن بزرگداشت این روز، نمایشگاهی از اسناد موجود در مخازن خود را با موضوع روند تأسیس سازمان اسناد آماده و تقدیم علاقهمندان این حوزه کرده است. برخی از عنوانین معرفی شده در نمایشگاه عبارتند از:

رونوشت قانون تأسیس سازمان اسناد ملی؛ درخواست سرپرست سازمان اسناد ملی از مقام معظم رهبری در خصوص تعیین روز یکم ربیع الاول به عنوان روز اسناد ملی؛ مکاتبه رئیس سازمان اسناد ملی ایران برای اجرای بخششانمه وزیر مشاور در امور اجرائی نخست وزیر در خصوص انتخاب مدیر امور اسناد در دستگاهها و ارسال گزارش ماهانه به سازمان اسناد و اعلام آمادگی برای همکاری در ایجاد و راهاندازی واحد امور اسناد دستگاهها؛ پیشنهادهای قسمت آموزش و ارزشیابی سازمان برنامه، برای اجرای بهتر دستورالعمل‌های سازمان اسناد ملی ایران.

۴- اسناد تاریخچه تأسیس اسناد ملی

به مناسبت ۱۹ اردیبهشت، روز اسناد ملی و میراث مکتوب، نمایشگاهی با موضوع تاریخچه تأسیس اسناد ملی آماده سازی و برای برگزاری نمایشگاه همزمان، به ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای ارسال شد.

۵- نمایشگاه اسناد نفیس

نمایشگاه منتخبی از اسناد نفیس آرشیو ملی، شامل ۲۷ عنوان با معرفی ۲۷ برگ سند «رقم» و «فرمان» با بازه زمانی صفویه، افشاریه و قاجاریه در تاریخ یکشنبه ۹۸/۲/۲۹ در گروه تاریخ دانشگاه خوارزمی برگزار شد. قدیمی‌ترین سند این نمایشگاه با عنوان «رقم (فرمان) شاه سلیمان صفوی، در خصوص واگذاری وزارت بیگلربیگی الکاء شیروان به میرزا هدایت‌الله جابری بهمنظور اقدام جهت عمران و آبادی منطقه، رفاه حال رعایا، انتظام امور ایل و قشون و غیره، به تاریخ ۱۰۹۷ق.» و جدیدترین با عنوان «فرمان اعطای لقب امین همایونی به حسن خان پیشخدمت خاصه از سوی نایب‌السلطنه، ناصرالملک و تصویب موئیق‌الدوله، وزیر دربار به تاریخ ۱۳۳۱ق.» بود.

۶- نمایشگاه به مناسبت روز جهانی آرشیو

به مناسبت ۱۹ خرداد روز جهانی آرشیو، اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات) نمایشگاهی با عنوان اسناد روابط فرهنگی ایران با کشورهای جهان، شامل ۳۴ عنوان و معرفی ۸۴ برگ سند آماده‌سازی و برای برگزاری نمایشگاه همزمان به ۱۲ نمایندگی استانی و منطقه‌ای آرشیو ارسال کرد. در این نمایشگاه اسناد تفاهم‌نامه‌های فرهنگی ایران با سایر کشورها؛ اسنادی در مورد یونسکو؛ اعزام معلمان و استادی دانشگاه به ایران؛ جشن هزاره فردوسی و اسناد روابط فرهنگی

ایران با سایر کشورها به معرض نمایش درآمد. بازه زمانی اسناد معرفی شده در این نمایشگاه به دوره پهلوی و انقلاب اسلامی باز می‌گردد. قدیمی‌ترین سند این نمایشگاه با عنوان رونوشت استخدام مسیو آندره گدار در وزارت معارف برای مدیریت عتیقات، موزه و کتابخانه، به تاریخ ۲۸ آذر ۱۳۰۷ ش. و جدیدترین آن درخواست از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای اعلام مشخصات دارندگان بورس تحصیلی و استفاده‌کنندگان از دوره‌های تحصیلی و کارآموزی یونسکو برای شرکت در مراسم چهلمین سال تأسیس نهاد تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد و حضوریت در انجمن فرهنگی آن در تاریخ ۱۷ خرداد ۱۳۶۵ ش. بود. عنوان‌های دیگر اسناد این نمایشگاه عبارت بودند از:

گزارش اقدام دکتر پولاک اتریشی در اعزام دو معلم در علم نباتات و معدن به ایران، ورود آنان به تبریز و تعیین مسیر حرکت به سمت تهران؛ خوشنویسی سه بیت از دفتر اول منشوی معنوی با حاشیه‌ای برگرفته از کاشی کاری مدرسه بزرگ قرطائی قوئیه؛ مکاتبه وزیر امور خارجه با وزارت معارف و صنایع مستظرفه، درباره اعلام وصول نشان و حکم درجه سوم علمی به آقای محمد ساحق؛ مدرس دارالعلم کلکته و ارسال به ژنرال قنسولگری دولت ایران در هندوستان برای اهداء؛ ارسال اسمی مهمانان خارجی جشن فردوسی و درخواست از وزارت مالیه برای ایجاد تسهیلات مسافرتی و احترام لازم هنگام ورود به کشور؛ قرارداد وزارت معارف با مدیر کتابخانه کارل هرتل برای دریافت ۲۹ فقره مجله فرانسه، انگلیسی و آلمانی برای کتابخانه معارف؛ درخواست مدیر کتابخانه عمومی معارف از اداره انتظاعات برای اشتراک دو مجله المقتطف و الهلال کشور مصر؛ نامگذاری یکی از میدان‌های پارک ویلا اومبرتوی شهر رم به نام فردوسی، به مناسبت برگزاری جشن‌های فردوسی در ایتالیا؛ رونوشت ترجمه خبر مقاله روزنامه لیبرته، چاپ قاهره، از افتتاح باغ فردوسی در ماه اکتبر و ارائه گزارشی از مرحل کاری آن؛ صدور حکم نشان درجه دوم علمی برای مترجم و ناشر گلستان سعدی به زبان یونانی، میشل آرژیر ویولوس و درخواست وزیر معارف و اوقاف از وزارت امور خارجه برای اعطای آن از طریق کنسولگری ایران در استانبول؛ گزارش وزارت امور خارجه به وزارت معارف، درباره ترجمه شاهنامه به زبان قزاقی؛ متن ترجمه نامه دکتر فهیم بازارکارویچ، درباره مقاله وی از شرح شاهنامه در «مجله خارجه» دانشگاه بلگراد؛ تصویب‌نامه هیئت‌وزیران درخصوص اعطای نشان درجه دوم سپاس به پروفسور انانیاس زایاچکوفسکی، مترجم شرح حال حافظ و منتخب اشعار وی به زبان لهستانی؛ دعوت سفیر کبیر هند در ایران از وزیر فرهنگ برای شرکت در جشن انجمن ایران و هند؛ موافقت‌نامه فرهنگی ایران و سوئد و نامه ارسال آن به وزارت فرهنگ؛ طرح فرهنگی هیئت حسن‌نیت کره جنوبی برای انعقاد قرارداد فرهنگی با ایران و درخواست وزارت امور خارجه از وزارت فرهنگ برای اعلام نظر؛ گزارشی از فعالیتها و اقدامات فرهنگی و آموزشی سال ۱۹۶۱ یونسکو در

آسیا؛ رونوشت طرح مقررات داخلی کنفرانس وزرای فرهنگ کشورهای آسیائی عضو یونسکو در توکیو؛ گزارش یونسکو از تصمیمات شورای اجرائی سازمان خبرگزاری‌های آسیائی در کنفرانس بمبئی؛ موافقت هیئت‌وزیران با الحاق دانشگاه تهران به مراکز بین‌المللی و اعلام محل اعتبارات بودجه برای پرداخت حق عضویت؛ موافقت‌نامه فرهنگی ایران و لهستان؛ موافقت‌نامه فرهنگی ایران و مجارستان؛ رونوشت تصویب‌نامه هیئت‌وزیران برای تعیین هیئت نمایندگی اعزامی ایران به هفدهمین کنفرانس عمومی یونسکو در پاریس؛ درخواست وزیر فرهنگ و هنر برای صدور گذرنامه خدمت به نام ذبیح‌الله صفا، جلال ستاری و چنگیز پهلوان، نمایندگان اعزامی ایران به کنفرانس عمومی یونسکو در پاریس؛ بخشی از موافقت‌نامه فرهنگی ایران و فرانسه؛ طرح برنامه مبادلات فرهنگی بین ایران و مکزیک؛ دعوت از سیروس پرها (رئیس سازمان اسناد ملی)، برای شرکت در جلسه هیئت امنی مرکز اسناد فرهنگی آسیا؛ بخشی از موافقت‌نامه فرهنگی بین دولت ایران و چین؛ اعلام اسامی کودکان ایرانی برنده نمایشگاه جهانی آثار نفاشی خردسالان سئول؛ اعلام عضویت سازمان اسناد ملی ایران در ایکا و سواربیکا، و ارسال پرسشنامه‌های تکمیل شده عضویت سازمان در آن دو شور؛ رونوشت قانون موافقت‌نامه فرهنگی دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سیرالئون؛ بخشی از برنامه اجرائی مبادلات فرهنگی، علمی و فنی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری هند؛ بخشی از برنامه تبادل فرهنگی دولت ایران و مجارستان.

۷- نمایشگاه اسناد دکتر قریب

به درخواست شهرداری منطقه ۹ تهران و به منظور افتتاح کتابخانه عمومی دکتر قریب «پدر طب اطفال در ایران»، در منطقه ۹ شهرداری تهران، اداره کل خدمات آرشیوی (گروه ارتباطات آرشیوی)، اسنادی مرتبط با این موضوع را انتخاب و برای برگزاری نمایشگاه به شهرداری منطقه ۹ تهران ارسال کرد. این نمایشگاه شامل ۸ عنوان با معنی ۸ برگ سند بود.

۸- اسناد ترکمنستان

با به درخواست روابط عمومی سازمان منتخبی از اسناد روابط ایران و ترکمنستان شامل ۲۵ عنوان با معنی ۵۸ برگ سند آمده‌سازی و برای برگزاری نمایشگاه به روابط عمومی سازمان ارسال شد. بازه زمانی این نمایشگاه به انقلاب اسلامی بر می‌گردد که شامل عنوان‌های زیر است: فرم درخواست غرفه و مشارکت در نخستین نمایشگاه اختصاصی و فروش کالاهای جمهوری اسلامی ایران در استان مرو جمهوری تاجیکستان و فهرست تعهدات و مقررات نمایشگاهی؛ رونوشت یادداشت تفاهی اساسنامه کمیسیون مشترک همکاری‌های سه‌جانبه مابین جمهوری

اسلامی ایران، ترکمنستان و جمهوری ارمنستان؛ پیام تسلیت رئیس جمهور ترکمنستان به همتای ایرانی خود در پی وقوع زلزله در اردبیل؛ گزارشی از وضعیت قراردادهای صادرات آرد ایران به ترکمنستان؛ کارنامهٔ یکسالهٔ روابط ایران و ترکمنستان در سال ۱۳۷۴ ش؛ گزارش وزارت امور خارجه از بحران آرد در ترکمنستان و صادرات آرد از ایران به آن کشور؛ رونوشت قرارداد ایران و ترکمنستان برای مشارکت در تولید محصولات کشاورزی، دامپروری و صنایع تبدیلی؛ متن پیشنهادی بیانیهٔ مشترک مطبوعاتی دو کشور ایران و ترکمنستان، پس از دیدار و مذاکره رسمی رئیس جمهور ترکمنستان با همتای ایرانی خود؛ متن پیام صفر مراد نیازوف، رئیس جمهور ترکمنستان در فرودگاه رشت به رئیس جمهور ایران، پس از گفتگوهای وی با مقامات ایرانی در تهران و رامسر؛ پیام رئیس جمهور ایران به همتای ترکمنستانی خود در خصوص گسترش مناسبات دو کشور، اوضاع منطقه، رژیم حقوقی دریای خزر و ابراز امیدواری نسبت به افزایش همکاری‌ها با مشارکت کشورهای اوکراین، هند و ارمنستان؛ یادداشت تفاهم آئین‌نامه اجرائی کمیته سه جانبی همکاری‌های تجاری، اقتصادی و سرمایه‌گذاری فیما بین جمهوری اسلامی ایران، ترکمنستان و اوکراین؛ یادداشت تفاهم ایران و ترکمنستان برای همکاری در زمینهٔ تجارت مرزی؛ مجلس ترکمنستان؛ یادداشت تفاهم ایران و ترکمنستان برای ترکمنستان از ایران؛ پیام تبریک رئیس جمهور ترکمنستان به مناسبت روز جشن ملی انقلاب اسلامی ایران و پاسخ رئیس جمهور کشورمان به آن و ابراز امیدواری طرفین به افزایش روابط فیما بین؛ بخشی از گزارش بررسی وضعیت پیشرفت فیزیکی و مشکلات ساخت سد دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان؛ تصاویری از عملیات اجرائی و مراحل آرماتوربندی و بتن ریزی سد دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان؛ بخشی از گزارش پیشرفت کار پروژه سد دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان؛ نمودار پیشرفت کارهای مختلف انجام شده روی پروژه سد دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان؛ برنامه زمان‌بندی پیشرفت عملیات اجرایی سد مخزنی دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان؛ جدول پیشرفت کار بخش ترکمن و ایرانی پروژه سد دوستی در مرز مشترک ایران و ترکمنستان.

منابع:

– قائم مقامی، جهانگیر (۱۳۵۰). مقدمه‌ایی بر شناخت اسناد تاریخی. تهران: سلسله انتشارات انجمن آثار ملی.

